

En toen ... zei sergeant Kunze 'Hände hoch!'

Eerste Wereldoorlog

Koen Koch

Het jaar 1915 was voor het Duitse keizerrijk en zijn bondgenoten zeker niet slecht verlopen. De overwinning bij Gorlice-Tarnow had in mei tot een grote Russische terugtocht geleid, in september koos Bulgarije de partij van de Centralen en in oktober was Servië onder de voet gelopen.

Eindelijk was de moord op de Oostenrijkse troonopvolger Franz Ferdinand door Grailo Princip, de aanleiding voor de Eerste Wereldoorlog, gewroken. Hier konden de Geallieerden weinig tegenover stellen. De Britse landingen op de stranden van Gallipoli waren een bloedig fiasco geworden, hun pogingen om bij Neuve Chapelle en Loos een doorbraak aan het westelijk front te forceren, waren mislukt. De Fransen hadden bij hun vruchteloze offensieven in de Artois en Champagne meer dan een miljoen soldaten verloren.

Toch begreep Erich von Falkenhayn, de Duitse opperbevelhebber, dat de vijand op den duur door zijn superioriteit in materieel en manschappen de overhand zou krijgen. Voor het te laat was, moest dus een beslissing worden geforceerd. Voor Falkenhayn betekende dit dat Groot-Britannië, de 'aartsvijand', op de knieën moest worden gedwongen. Enerzijds door uithongering als gevolg van de weder in te voeren onbeperkte onderzeebootoorlog, anderzijds door het Franse leger, 'het beste Britse zwaard op het continent', te vernietigen. Zonder Frankrijk zou het perfide Albion de strijd niet voortzetten. De Duitse regering weigerde voorts nog de onbeperkte onderzeebootoorlog, maar niets kon Falkenhayn verhinderen zijn plannen tegen Frankrijk uit te voeren.

Falkenhayn had allang begrepen dat een klassieke doorbraak aan het westelijk front niet mogelijk was. De oorlog was een uitputtingsoorlog geworden. Veldslagen werden niet meer geleverd om strategisch voordeel of terreinwinst te boeken, maar om de vijand te dwin-

gen zo snel mogelijk zo veel mogelijk soldaten in de strijd te werpen en dus te verliezen. Wie op het laatst nog enkele soldaten meer over had dan de vijand, zou winnen. Niet de miljoenen aan het begin van de oorlog, maar de duizenden aan het eind zouden beslissend zijn. Dat deze doctrine ook de massale dood van de eigen soldaten impliceerde, was tragisch maar noodzakelijk.

Falkenhayn wilde Frankrijk laten dood bloeden door een plaats aan te vallen die de Fransen hoe dan ook wilden behouden. Hij beloofde zijn keizer dat voor elke Duitse soldaat minstens drie Fransen zouden sneuvelen. Als plaats voor zijn menselijke gehaktmolens koos hij Verdun, het stadje aan de Maas dat zowel voor Duitse als Franse nationalisten grote symbolische waarde had omdat daar in 843 het rijk van Karel de Grote was opgesplitst. Falkenhayn had de Franse bereidheid om Verdun te verdedigen, en zich dus in de Duitse doodenval te laten lokken, goed ingeschat.

Op 21 februari vielen de Duitsers aan, met aanvankelijk groot succes. De Fransen hadden hun verdedigingslijnes

sterk verwaarloosd. Maar de Duitse soldaten wisten ook dat Verdun door een dubbele ring van forten beschermd werd. Het fort Douaumont was daarbij het sterkste. Vriend en vijand beschouwde dit als een werkelijk onneembaar bolwerk. Ieder die dit fort bezoekt, zal dit ook nu nog beamen. Nadat een strook van prikkeldraad en ijzeren staken was gepasseerd, werd de aanvaller geconfronteerd met een diepe en brede droge gracht.

Machinegeweren, geplaatst in bunkers op de uithoeken van die gracht, zouden de ongelukkigen die zover gekomen waren, moeiteloos liquideren. De hoop het fort door een artilleriebombardement te verpulveren, zoals met de forten bij Luik en Namen was gebeurd, was vervlogen. Door de speciale constructie van het fort, slaagden zelfs de Duitse 'Dikke Bertha's' er niet in enige schade aan te richten. Toch viel dit machtigste fort van Europa op 25 februari 1916, zonder dat er ook maar een schot gelost werd, in Duitse handen. De keizer gaf de schoolkinderen die volgende dag vrijaf om deze luister-

rijke overwinning te vieren, in Verdun zelf brak paniek uit.

De belangrijkste verklaring voor deze gebeurtenis schuilt in het feit dat de Fransen in augustus 1915, overeenkomstig hun onwrikbare geloof in de ideologie van het offensief, de forten van hun bewapening hadden ontdaan. Slechts het 155 mm kanon werd niet verwijderd, voor de bediening waarvan precies 58 oudere reservisten in het fort werden achtergelaten.

De Duitse soldaten voor Douaumont wisten dit natuurlijk niet. Zij maakten deel uit van het 24ste Brandenburgse regiment, legendarisch om zijn onverwetenheid. Tot hen behoorde sergeant Kunze, die de taak had alle obstakels (prikkeldraad, bunkers) voor de oprukkende infanterie uit de weg te ruimen. Aan het eind van de middag ontwaarde hij door sluiert natte sneeuw de omtrekken van het fort. Indachtig zijn opdracht begon Kunze gaten in de prikkeldraadversperring te knippen. Al doende werden hij en z'n makkers door de luchtdruk van een ontploffende granaat in de droge gracht geworpen.

Kunze verwachtte het geluid van machinegeweren, en dus zijn onmiddellijke dood, maar er gebeurde niets. Wij weten waarom. Van de eerste schrik gekomen, ontwaarde Kunze het openstaande ijzeren luik van een klein kanon. Via een menselijke pyramide, gebouwd door zijn makkers, klom hij naar binnen.

Dan neemt de geschiedenis een slapstick-achtige wending. Voorzichtig zijn weg zoekend in het labyrint van de pikdonkere gangen van Douaumont stuit Kunze op de ongewapende bemanning van het 155 mm kanon die hij met een onverbiddelijk *Hände hoch!* krijgsgevangen maakt. Onderweg raakt hij zijn gevangenen kwijt, maar hij maakt twintig nieuwe door een aantal Fransen in een leslokaal op te sluiten. Hij pauzeert om zich in de officiersmess aan wijn, brood en eieren te goed te doen.

Wat later stuit hij op luitenant Radtke die op vergelijkbare wijze het fort is binnengedrongen, nog weer wat later betreedt kapitein Haupt met zijn mannen het fort. Snel zijn dan alle Fransen gevangengenomen. Om half vijf is Dou-

aumont in Duitse handen. Haupt stuurt luitenant Von Brandis naar het hoofdkwartier om het heugelijke feit te melden. Von Brandis, een echte Pruisische Junker, grijpt de gelegenheid aan om zijn eigen rol en die van zijn superieur wat op te poetsen. Zij beiden ontvangen de volgende dag al de hoogste Duitse onderscheiding, *Pour le Mérite*. Op diezelfde dag raakt Radtke zwaargewond, hij kan dus zijn visie op de gebeurtenissen niet geven. Hijzelf, en Kunze natuurlijk ook, raken in vergetelheid. Pas in de jaren dertig wordt hun beider rol erkend.

Op 24 oktober, honderdduizenden doden later, heroverden de Fransen Douaumont, op spiegelbeeldige wijze. De dag ervoor had de Duitse commandant onder druk van de bombardementen het fort laten ontruimen. Een enkele Franse soldaat, Dumont, nam, alweer zonder een schot te lossen, een twintigtal Duitsers gevangen die in het fort waren achtergebleven. Van de achthonderd man van het bataljon van Dumont keerden overigens op die dag slechts een honderd terug.